

БОРОТЬБА ЗА ПРОФЕСІЙНІ ПРАВА ТА ПОЛІТИЧНІ СВОБОДИ ОРГАНІЗАЦІЙ ВСЕРОСІЙСЬКОГО СОЮЗУ ПОШТОВО- ТЕЛЕГРАФНИХ ЧИНОВНИКІВ В УКРАЇНІ (1905-1908 РР.)

В умовах революційних подій 1905-1907 рр. в суспільстві почали утворюватися нові суспільно-політичні інститути, активізували свою діяльність безпартійні професійно-політичні організації, що мали на меті вирішення професійних завдань, однак їх представники вважали, що без зникнення самодержавства і досягнення повного народовладдя їхні професійні вимоги не можуть бути задоволені. Однією з таких організацій був Всеросійський союз поштово-телеграфний чиновників (ВСПТЧ) – масова безпартійна політико-професійна організація поштово-телеграфних чиновників та службовців Російської імперії, яка діяла в тому числі й в українських губерніях у 1905-1908 рр.

В історіографічному плані питання є малодослідженим. Окремі відомості про діяльність ВСПТЧ містяться лише в статті Н. Череваніна присвяченій руху серед інтелігенції на початку ХХ ст., виданій ще у 1910 р. У ній автор, зокрема, зазначає, що ВСПТЧ виник пізніше інших союзів інтелігенції та провів в листопаді 1905 р. «знаменитий» поштово-телеграфний страйк [8, с. 179]. Сучасні вітчизняні [5, с. 65] та російські [7] дослідження, даючи характеристику професійно-політичним об'єднанням інтелігенції на початку ХХ ст., на жаль, обходять увагою ВСПТЧ. Таким чином, всі аспекти проблеми, а особливо ті, що стосуються діяльності організації на місцевому рівні є малодослідженими і потребують вивчення.

14 листопада 1905 р. у Москві відкрився всеросійський делегатський з'їзд ВСПТЧ. На ньому одногосло було прийнято таку мету, завдання та платформу союзу: «Союз має на меті докорінно покращити матеріальне та службово-правове становище поштових та телеграфних службовців, а також захищати їх корпоративні інтереси». Для цього союз прагнув встановити такий лад, за якого прийняття всіх урядових законодавчих положень та заходів, що стосуються поштово-телеграфних службовців, знаходився б в руках самих поштово-телеграфних службовців. Чиновників та службовців не задовольняла половинчастість Маніфесту 17 жовтня 1905 року і вони висували вимогу повної свободи та скликання Установчих зборів на основі загального, прямого, рівного і таємного виборчого права для реформування державного ладу Російської імперії [6, с. 229]. На цьому з'їзді було вирішено оголосити загальний страйк поштово-телеграфних чиновників. Приводом до страйку став наказ начальника головного

управління пошти та телеграфу Севастьянова, котрий забороняв поштово-телеграфним чиновникам об'єднуватися у будь-які професійні союзи. 19 листопада 1905 року міністр внутрішніх справ Дурново розіслав всім губернаторам телеграму, що започаткувала період репресій. Всі найвизначніші керівники поштово-телеграфної спілки були заарештовані[8].

В Україні в 1905 році осередки Поштово-телеграфного союзу діяли в Києві, Житомирі, Харкові, Катеринославі, Херсоні, Одесі, Ялті та деяких інших містах.

Після проведених урядом в листопаді-грудні 1905 року репресій проти керівництва та активних діячів поштово-телеграфного союзу ряд організацій тимчасово припинила свою діяльність. Так, у грудні того ж року Київське охоронне відділення прозвітувало Київському губернатору про розпад і зникнення місцевого бюро Союзу поштово-телеграфних чиновників після проведених в листопаді арештів головних діячів цієї організації [2, арк. 2].

В українських губерніях в першій половині 1907 року в межах Київського поштово-телеграфного округу діяло три відділення Поштово-телеграфного союзу: Київське, Житомирське та Бердичівське, Волочиське [3, арк. 15]. Місцевий осередок поштово-телеграфного союзу в середині 1907 року діяв в Катеринославі [4, арк. 2]. Діяльність місцевих відділень Союзу (за посередництвом комітетів) зводилася до двох головних функцій: 1) агітації серед службовців в поштово-телеграфних установах на користь професійного об'єднання, 2) підтримки опозиційних настроїв серед поштово-телеграфних чиновників. Агітація проводилася переважно усно, однак досить енергійно, незважаючи на всілякі труднощі, що створювалися місцевим начальством. З великим успіхом діяли агітатори також серед поштарів, котрі об'єдналися в особливу групу, що діяла пліч-о-пліч з Союзом [1, арк. 1].

Таким чином, ВСПТЧ мав ряд організаційних складнощів в період свого існування і піком його діяльності став листопад 1905 року, коли його організаціям, в тому числі і в Україні вдалося провести масштабний поштово-телеграфний страйк. Після репресій кінця 1905 – початку 1906 року ізольовані осередки Союзу продовжили свою діяльність, що проявилось в проведенні агітації а поширенні опозиційних настроїв серед поштово-телеграфних чиновників. Перспективами подальшого дослідження проблеми є дослідження діяльності місцевих організацій Союзу, особливо в період страйку в листопаді 1905 року.

Література:

1. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі – ЦДІАК України). – Ф. 274. – Оп.1. – Спр. 1639. – 2 арк.
2. ЦДІАК України. – Ф. 275. – Оп.1. – Спр. 862. – 6 арк.
3. ЦДІАК України. – Ф. 275. – Оп.1. – Спр. 1439. – 24 арк.
4. ЦДІАК України. – Ф. 1597. – Оп.1. – Спр. 134. – 16 арк.
5. Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.): У 3 кн. / [Відп. ред. Ю. О. Курносів; Авт.: С. І. Білокінь, О. Д. Бойко, Г. С. Брега та ін.]. – К.: Ін-т історії України НАН України, 1994. – Кн. 1. – 138 с.
6. Российские партии, союзы и лиги. Сборник программ, уставов и справочных сведений о российских политических партиях, всероссийских профессионально-политических и профессиональных союзах и всероссийских лигах / [Составлен В. Ивановичем]. – СПб:Типо-Литография Б.М. Вольфа, 1906. – 254 с.
7. Самоорганизация российской общественности в последней трети XVIII – начале ХХ в. / [Отв. ред. А.С. Туманова]. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2011. – 887 с.
8. Череванин Н. Движение интеллигенции / Н. Череванин // Общественное движение в России в начале ХХ-го века: в 3-х т. / под ред. Л. Мартова, П. Маслова и А. Потресо́ва. СПб., 1910. – Т. 2, Ч. 2. – С. 146-201.